

KIRÁLYLÁNY Bújj elő, bújj elő,
látlak kiskondás, hínárok között
a tóban.

KISKONDÁS Jól van, hát végem van!
Már az enyém a századik karó.
Édesanyám,
jól esne egy pohár savó!
Galambok rejtettek nap mögé,
róka fűrt Belzebub patája elé,
halacska nyomta fejemet iszapba,
de ez a lány álarcom mindig lekapta.
Nincs a világnak olyan kalapja
amelyek alatt ezek a szemek
valahogy meg ne leljenek!

KIRÁLYLÁNY Nap színe-fonákja kötényem.
Engedd, hogy én rejtselek!
Ne bújj földodúba,
inkább fuss velem valahova...

KISKONDÁS Hát nem húzatsz karóba?!

KIRÁLYLÁNY Pörögtem eleget utánad,
ha akarod, pörgök még vagy
hármát,
de tovább ne faggass,
különben bújhatsz megint,
s én nem lellek
se bent, se kint!

DÁVID Hát értem én, hát értem én!
Itt egy Leány!
Ott egy Legény!

(Hatalmas mulatozás, tánc)

VÉGE

Örkényeskedünk

(projektbeszámoló GBCS-IKT- 2018-2019)

Körömi Gábor

A csoport

Hol volt, hol nem volt, a nagy csepeli lakótelep közepében volt egyszer egy iskola. Ebben az iskolában működött az alapfokú művészeti iskola. Jártak ide olyan gyerekek, akik harmadik éve kitartóan és meglehetősen rendszerességgel előadásokat hoztak létre. Igaz, ez a csoport előtte is működött, de valahogy nem találták a hangot, vagy nem voltak elég elkötelezettek, vagy csak egyszerűen a vezetőjüknek nem volt annyi ideje, hogy a produkcióba fordulás idején elég energiát fektessen a csoportba. Mindenesetre tavaly, tavalyelőtt és azelőtt ez a csoport jól működött és arra gondoltam, hogy érdemes leírnom a tavalyi előadásunk történetét, hátha valaki kedvet és ötletet kap belőle hasonló projektekhez.

Október 23.

2018-ban az október 23-át nem nekem osztották ki, de én vállaltam el. Arra gondoltam, hogy ha már van a csoport, akkor jó lehetőség az év eleji összekovácsolódásra az ünnepi műsor. Ötödiktől kilencedik osztályig jöttek a gyerekek, idén meglepően sok új gondolta úgy, hogy bekapcsolódik a drámacsoport életébe. 1956-os műsort többször rendeztem már – az iskola épp aktuális osztályával. Most viszont a délutáni csoportfoglalkozásokon tudtunk próbálni és nem magyaróráról vagy testnevelésről kellett elkéregenünk a gyerekeket, hogy az előttünk álló két-három hétben kitaláljuk és begyakoroljuk a műsort. Most erre ott voltak a délutáni alkalmak, igaz, az időnk nem volt több, mert a szeptember mindig a csoportszervezéssel telik, s valamikor október elejére derül ki, hogy kikre számíthatunk. Ezzel a csoporttal kezdtem gondolkodni azon, hogy mit is adhatnánk elő. Nagyon szeretem az *Egy mondat a zsarnokságról* című Illyés Gyula verset, arra gondoltam, hogy ezt lehetne valahogy felosztva előadni. A bevezető beszélgetésben szeptember végén meg is kérdeztem a csoport éppen jelenlévő tagjait, hogy mit tudtok október 23-ról? Bizonytalan válaszok érkeztek, gyanakodva méregettek. Ugye nem vállaltam el a műsort? Vagy megint előbújt belőlem a történet? Aztán az egyik gyermeknek fény gyúlt a szemében: „Igen, igen, emlékszem, ahol az oroszok kivégezték a tábornokokat!” A többiek óvatosan elkezdtek bólogatni, így megállapítottam, hogy hiába a sok-sok iskolai ünnepség, az aradi vértanúk teljesen összerosódtak a száz évvel későbbi forradalommal. Az elkövetkező két órában megnéztük a Szabadság, szerelem című filmet, meg-megállva. Fekete autó – magyarázat. Kínvallatás – magyarázat. Ötvenes évek –

magyarázat. Utcai harcok – magyarázat. Vízilabda – na, azt nem kellett elmagyarázni. Aztán elővettük az Ilyés-verset és végigbeszéltük. Állókép-címeket kerestünk hozzá. Hamar kiderült, hogy nincs annyi időnk, hogy megtanuljuk a szöveget, mert akkor csak a sorrenddel lettünk volna elfoglalva, ezért telefonnal felvettem a hangzó anyagot. Előbb kiosztottuk a vers gondolati egységeit, majd jött egy kis olvasástanítás (hangsúlyok, levegő, hosszú magánhangzók, szóvégi mássalhangzók stb.), végül eljutottunk a felvételig. Alátettem Michael Nyman egyik repetitív zenéjét, aztán állóképeket (családi kép, iskolai kép, kínzás, kivégzés, utca) raktunk fel a vers szövege alapján. Ezeket összekötöttük mozgással, s kész is lett a műsor. Megbeszéltük a fekete ruhát és egyetlen kellékként az utolsó állóképben bekerültek a színpadra újságok, melyeket olvastak (ez volt az utolsó előtti utcai kép) amit a végén, fellázadva a zsarnokság ellen széttéptek és eldobáltak. Tették ezt a műsorban olyan fegyelemmel, hogy mindenki figyelmesen nézte őket, még az elsősök is, akik a végén áhítattal szedték össze az összetépett újságból megmaradt fecniket. Értették a szöveget, érezték a zenét, és mindezt jól kiegészítették és nem túlmagyarázták az állóképek. Nem volt életem legjobb műsora, de sose arra készül az ember, hanem csak próbálja a következő akadályt leküzdeni.

Mentorok

A csoport régi tagjai ezek után elém álltak, hogy oké, oké, most már túl vagyunk a műsoron, most már kirúghatnánk az újakat, úgyis csak rendetlenkednek, és végre elkezdhetnék készülni a színdarabra. Összetörtem. Hogyan lehetne elérni, hogy a régiek és az újak valahogy elfogadják egymást és együttműködjenek? Ekkor jutott eszembe a mentorálás. Kitaláltam egy szerződést, amiben az együttműködésről és egymás segítségéről pontokat írtam össze, majd megbeszéltük a csoporttal, hogy kinek ki lesz a mentora. Egy új és egy régi tag – egy kisebb és egy nagyobb gyerek. Ha jól emlékszem, lelkesek voltak és együtt jelentkeztek erre a páros feladatra. Amikor a kinyomtatott mentorszerződésekre rákerült a nevük, akkor néhány hétig még ez le is kötötte őket, de aztán nem volt semmi általam látható eredménye ennek a játéknak, hacsak az nem, hogy az újak és a régiek ellentéte hivatalosan is megszűnt, és egy fél év múlva is számon tartották, hogy ki kinek a párja.

Evészet

Volt itt még egy fontos dolog, az evés. Először csak azt a kérdést kaptam meg az egyik óra végén, hogy „Gábor bácsi, nincs valami kaja”? Aztán megint elhangzott a kérdés, és egyszerre azon kaptam magam, hogy a foglalkozás végén az iskolai tízóráiról maradt kiflikkel és behozott házi zsírral uzsonnázunk. Ez a levezető evészet nem nekem volt fontos, hanem a gyerekeknek, akik közben beszélgettek. Dehogy a próbáról, inkább az iskoláról, a bajaikról, az örömeikről. Ilyesmivel szokott kezdődni a foglalkozásunk is, de úgy láttam, hogy ez a levezetés sok gyerekeknek fontos volt, nem beszélve a zsíros kifli és az alma semmivel össze nem keverhető elegyről. Bevallom, azóta ezt a projekt részt fejlesztettem is: átálltunk lekvárra és munkatársaim segítségére, így már készen vár minket az uzsonna.

Káosz karácsony

Nem tudom, miért írtam ide a karácsonyt. Talán mert most is ez az időszak van (a projektbeszámoló 2019 decemberében készül), vagy mert ez is egy olyan esemény, ami erősítette a csoporttudatot és a közösséget. Persze közben volt olyan nyolcadikos, aki a tanulásra hivatkozva kiszállt a csoportból, de többen maradtak, és volt két középiskolás visszajárónk is. Annak kell örülni, aki itt van. Többen nem is ebbe az általános iskolába járnak, mégis itt vannak minden kedden és csütörtökön. Ehhez az időszakhoz kötődik a káosz élmény is. Egy kis időre otthagytam őket a foglalkozáson, de megkértem egy kollégámat, hogy nézzen rájuk, míg visszajövök. Akkora káoszra értem vissza, hogy azt hittem, a föld alá süllyedek. Volt, aki már kimenekült a csoportszobából, akik bent maradtak, azok egy bekórázott óvodai csoport szintjén üvöltöztek, rohangásztak, vagy csak feküdtek a teremben. Fejem lehajtva vettem tudomásul, hogy néha ki kell engedniük a gőzt. De voltaképpen miért is ne? Egész nap iskolában vannak, fegyelmezetten mászkálnak teremről teremre, igyekeznek megfelelni az órákon is, az udvaron felügyelettel sétáfkálnak. Csoda, hogy néha elszabadul a pokol?

Utcai újság

Januárhoz kötődött ez a játékunk, hoztam az utcáról ingyenes utcai újságot, a Metró utódját (van-e ki e nevet nem ismeri?), és az volt a feladat, hogy válasszanak egy cikket, s abból készítsenek napi aktualitású jelenetet. A fiatalok meglepően keveset olvasnak újságot (is), és a napi események, pláne a politika, a jelszavak vajmi kevésbé érdeklik őket. Volt olyan csoport, amelyik csak a cikk címét használta fel, majd eljutottunk az apróhirdetéseig. Kicsit céltalan volt ez a próbálkozás, ugyanakkor meg témákat kerestünk, kerestem, mi érdekli jobban őket. A jelenetekben a hétköznapi élet helyett a rendkívüli események, a celebek világa és a világtasztrófák voltak többségben.

Esetleg Örkény?

Már ekkor eszembe jutott, hogy az általam nagyon szeretett Örkény István egyperces novelláival kellene megismerkednünk, hiszen a márciusi Kerületi Művészeti Szemlén ő volt az egyik kötelezően megajánlott szerző (vagy Móricz Zsigmond, esetleg Benedek Elek közül lehetett választani), másrészt a *Hírek a nagyvilágból* című újsághír-gyűjteménnyel néhány évvel ezelőtt már játszottunk egy régebbi felsős drámacsoporttal. Örkény szövegekkel a felnőtt színjátszóimmal kétszer is foglalkoztam már, igaz, teljesen más helyzetben, más korosztállyal és más novellákkal. A cél mindkét esetben a csapatépítés volt, ezért válogattunk az egypercesekből kis jeleneteket, monológokat. Az elkészült jelenetekből szerkesztettünk egy etűdsort, amiben mindenki a kedvének, idejének és tehetségének megfelelő szerepeket kaphatott.

Novellák a falon (szómagyarázat)

Így kerültek ki Örkény-novellák a drámacsoport termének falára. A falat tavalyelőtt fedeztem fel magamnak, illetve a csoportnak, hogy a jelenetsorrend, a vers, a szöveg kerüljön fel a falra. Mindig vissza lehet menni hozzá, látni lehet az egymás után következő jeleneteket nagy méretben a falon. Szóval kikerültek a novellák, olvastuk őket, ha valaki valamit nem értett, szólt. Szóltak. Mit jelent a házmesterkislány? Körülbelül húsz perc alatt magyaráztam el mindent, amit a Gondolatok a pincében novellához tudniuk kellene. Aztán szomorúan tudomásul vettem, hogy ez így bizony nehéz munka lesz. A csoport idősebb tagjai ekkor biztatva, bátorítva kezdeményezték nálam, hogy esetleg egy saját ötletekből összeállított horror történet, vagy Fairy Tales feldolgozás, esetleg valami varázslós dolog jobb lenne.

Mondatok a falon

Átgondoltam a következő próbára ezt az „Örkény dolgot” és arra kértem a gyerekeket, hogy olvassák el a falon lévő novellákat, ismerkedjenek a szöveggel. Ha bármelyik mondat megtetszik, akkor azt húzzák alá, vagy emeljék ki szövegkiemelővel. Újból lelkes olvasásba kezdtek. Amikor már mindenki húzott alá valamit, akkor arra kértem őket, hogy olvassák el a többiek által talált sorokat és amennyiben egy megtetszik, akkor azt tanulják meg. Dobáltuk a mondatokat, beszédtechnikáztunk, aztán arra kértem őket, hogy kiscsoportokban az általuk választott mondatok felhasználásával találjanak ki jeleneteket. Legközelebb én kerestem Örkény mondatokat (így jöttek be a Szóvirágok) és ezekkel is az volt a feladat, hogy változó összetételű kiscsoportokban készüljön jelenet a mondatok beépítésével, variálásával (*Változatok*). Volt olyan jelenet, amit csak kiindulásként használtunk és a helyzetet magunk találtuk ki (*Választék*), vagy éppen a német irodalmat áttettük magyar irodalomra. (*In memoriam Dr. K.H.G.*)

Jelenet jelenet hátán

Nem válogattam, hanem ötleteket gyűjtögettünk. A jelenetek általában az alábbi rendszerben készültek, kicsit futószalagon, de jól követhetően és hatékonyan. Szabadon választott kiscsoportokban megkapták a feladatot, ami papírra kinyomtatott szöveg vagy mondat volt. A csoportok kialakításába csak azért szóltam bele, hogy más társaságát is kipróbálják. Az elkészült jeleneteket bemutattuk egymásnak, de közben nem értékeltünk, hanem bemutatták sorban, valami jó kis zenével elválasztva, mintha egy kész színpadi etűdsort adnának elő. Így megszokták, hogy meghatározott idő alatt kell felkészülni a jelenetekre és gyorsan kell váltani. Én közben jegyzeteltem, s amikor az utolsó jelenet is véget ért, akkor körbe ültünk és megbeszéltük, hogy mit láttunk. Mindig kaptak valamilyen plusz feladatot a jelenethez, amin még dolgozniuk kellett. Ezt a második kört nagyon szerették, mert így közösen is gondolkodhattunk és a többiek ötlete is belekerülhetett a játékba. Volt, hogy én is beszálltam szereplőként, ha kellett valamilyen szereplő, vagy a második körre már hiányzott valaki. A második körös jeleneteket telefonnal rögzítettem, de csak jegyzetelési célból. Nem osztottam és nem küldtem tovább, bár voltak kísérletek arra, hogy „Gábor bácsi, küldje már át legyen szíves, ez annyira jól sikerült”. A felvétel célja az emlékezés volt. Így alakult, hogy amikor válogatásra került sor, nem csak a papírjaimra tudtam hagyatkozni, hanem a felvett jelenetekre is.

GBCS IKT

Tavalyi nevünk (GBCS) kiegészült egy másik betűszóval, Gábor Bácsi Csoportja (nahát, milyen ötletes név) idén felvette az Iskolán Kívüli Terület nevet. Miért lettünk iskolán kívüliek? Hogy ne kelljen megküzdenünk az iskolán belüli hazugságokkal. Ha elkéstél, akkor szólsz, bocsánat, és nem kell magyarázkodni, hazudni valamit. Mondd el az igazat, a büfében voltál és olyan jól beszélgettél valakivel, hogy elfelejtettél feljönni. Ha nincs kedved ma színészkedni, akkor szólsz, hogy inkább nem szeretnél játszani, így nem teszed tönkre a többiek munkáját csak azért, hogy észrevegyük, valami bajod van. Még egy példa: ha valamelyik jelenetet nem szereted, akkor mondd, és keressünk valaki mást, aki szívesen átveszi, vagy változtatunk a jeleneten, vagy lehet, hogy kihagyjuk. Fontosabb az együttműködés és a jókedv, mint a koncepció. De ugyanez fordítva is igaz

kell, hogy legyen. „Hogy sikerült ez a jelenet?” – kérdezték, és igyekeztem őszinte választ adni, nem óvatos mondatokat. Felelősséget kell vállalnunk magunkért, jelenlétünkért, szavainkért. Én ezt az elvet a Tüskevárból tanultam, azóta is elmesélem mindig, amikor Tutajos evezett és Matula bácsi át akarta venni, hogy segítsen. Nézzenek utána, Fekete István tudott valamit az IKT-ről.

Merchandising

Kellett az összetartozáshoz valami jelkép, amivel külsőleg is megerősíthetjük magunkat. Kértem a gyerekektől, hogy tervezzenek GBCS címet. A terveket végignéztük, majd megpróbáltunk dönteni, de folyamatosan erősítettem, hogy ez nem verseny, igazából jó lenne mindegyik terv, de csak egy végleges lehet belőle. Szörnyű ez az óvatoskodás, de ma az általános iskolákban valahogy „Mindenkivel harcol mindenki ellen!” alapon működünk, ha nem én nyerek, akkor az már nem jó, akkor te se nyerj, és hét tervből nem lehet azt elérni, hogy mindenkié bekerüljön, ugyanakkor meg jó lett volna, ha mindenki tervezete valahogy megjelenik. Így állt össze címerünk egy futballcsapat emblémájához hasonlóan sok kis apró részletből. Lett benne tűzsárcsík, GBCS-felirat, maszk, valami tündérhős és egy „dabelő” alak is. Lett belőle jelvény, épp a kerületi művészeti szemle előtt. Mivel a színházteremben volt a szemle, ezért az utolsó próbát ott tartottuk. A félkörbe rakott székeket kikészítettem, vagyis minden szék alá felragasztottam egy kitűzőt. Ahogy a próba véget ért, varázsszavakat suttogva odavarázsoltam a jelvényeket a fenekük alá. Meglepődtek, örültek, ilyen jó ajándékátadás még nem volt a csoportban. Persze volt, aki hordta, volt, aki csak eltette, végül az előadásra úgy döntöttek, hogy a közösen beszerzett fekete pólóval fel fogják venni. Messziről egy pöttynek látszott, de mi tudtuk, hogy ez a GBCS jelvénye.

Színpadkép, kellék, hang

Az biztos volt, hogy mindenki színpadon lesz az egyes jeleneteknél, hiszen a próbák alatt is folyamatosan néztük egymást és nem akartam vállalni a kockázatot, hogy míg három szereplő a színpadon van, mit fog csinálni tizenhárom a függöny mögött. A színpadkép pedig a kezdőképből alakult ki, ahol mindenki egy-egy újságot tart a kezében, onnan dobálja be az örvényes (vagy saját) mondatait. Az újság immár kéznél volt, így lett belőle papírpilóta, majd pénz, majd egyszer csak (egy diákszínjátzó előadás hatására, ahol papírból vágta, téptek meg mindent) a jelenetek eljátszásához szükséges valamennyi kelléket becsomagoltam újságpapírba, így lett a puska, a zászló, a bél, de még a barna kalap is újságpapír. Eleinte ezzel takarták el magukat a szereplők az egyes jelenetek közben, onnan kukucskáltak ki, amikor valamilyen mondatot be kellett mondani, de ezt elvetettük, mert jobb volt egységesen nézni a jeleneteket, együtt a nézőkkel. Így megoldhatóvá vált az esetleges (dehogyan esetleges, inkább rendszeres és véletlenszerű) szereplőhiányzás. Szinte mindenki tudta a másik szövegét, így amikor valakit helyettesíteni kellett, akkor mindig volt olyan színjátzó, aki szívesen beállt a jelenetbe a többiek közül. Elváltató zenének Lajkó Félix egyik száma került, a jelenetek közötti effektet az egyik szereplő cajanon, míg a többiek újságpapír zörgetéssel produkálták. Az újság mint szimbólum jelezheti az elmúlt időt, a történelmet, de a pillanat művészetét is. Több novellában is előkerül mint motívum, és nem melleleg, könnyen beszerezhető.

Nem adom fel!

Három részegységből állt össze az előadás jelenetsorrendje. Az első blokk a múlttal foglalkozott (háború, tábor, történelem), aztán jöttek az esetek (eredeti egypercesek vagy feldolgozások), végül az „örvényes mondatok” jelenetsorban mindaz, ami a jelenetekről, illetve a mondatokról eszünkbe jutott. Az előadás címe ekkor még (a „csak azért is” elvét hangsúlyozva) a „Nem adom fel” volt, ami egyébként nem csak a csoportvezető és a csoport kitartására, hanem az örvényi életigenlésre is utalt, de végül az LGT zene nem került be az előadásba. A Kerületi Művészeti Szemlén csak dicsérő oklevelet kaptunk. A zsűri szerint ez a világ nem nekik való, miért nem foglalkoztunk inkább mesékkel, vagy valami inkább nekik való dologgal. Fejünk lehajtva vettük tudomásul, és igyekeztünk az előadás esetlegességeit és hibáit kijavítva készülni a következő fellépésre. Én tudtam, hogy az a világ, amit megmutatunk, már közel jár a gyerekek világához, csak lehet, hogy az előadásból ez nem derült ki teljesen. A zsűrizés egyébként is mindig szubjektív, a befektetett munkának előbb vagy utóbb lesz eredménye, ezt tudja, érzi a csoport is, de azért a dicsérő oklevélnek, bármilyen szépen is hangzik, nem örültek. A szemlén három előadás kapott ilyen, egy Benedek Elek-mesefeldolgozás és a másik Örvény egypercesekből álló színdarab, amit két kolléganóm rendezett művészeti csoportjaival.

Szerepcserék, szerepterhelések

Készítettem egy táblázatot, hogy ki melyik jelenetben szerepel, szöveggel vagy szöveg nélkül. A táblázat alapján a csoport nagyjából kiegyenlített volt, kivéve azoknál a gyerekeknél, akik mindig jelen voltak a próbákon, mert (nem) meglepő módon ők több jelenetben szerepeltek. Nem volt ez baj, csak éppen volt két szereplő,

akiknek nem volt kiemelt szöveges jelenetük. Ekkor nem a rendezői önkény, hanem az alkudozás következett. Ha ezt vagy azt a jelenetet átadod, akkor a másik tagunk is kap szöveget és nézd csak, milyen jó lenne, ha a gyerekszerepet mégis egy kisebb társunk játszáná, vagy legyen a másik az övé, a színdarab kezdőjelenete... Kis sértődés, kis alku, és mindenki megbékélt a saját feladataival. Ez a megegyezés is fontos büszkeségem, mert ez sem jellemző ma az iskolára. Ha egy csoportos tevékenységből valakit kivesszünk vagy módosítunk a szerepein, az inkább megsértődik és abbahagyja az egészet, de nem alkuszik.

WSO megyei (Csepel) regionális (Marczibányi tér)

Így jött el a Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó helyi fordulója április közepén, Csepelen, amit házigazdaként is végigizgultunk. A csoport lányai egységesen befonták a hajukat, és olyan, de olyan szépek lettek az előadásra, hogy csak na! A zsűrinek tetszett az *Örkényeskedünk* (ez lett az új cím), a szakmai beszélgetésen kiemelték minket. A gyerekek is nagyon örültek az arany oklevélnek, hiába, ez a versenyzés dolog fontos része az életüknek. A Marczibányi térré közösen utaztunk egy esős májusi napon és nagyszerűen helyt álltak megint. Nem tudom, mire voltam inkább büszke, hogy csoportként együttműködtek, vagy arra, hogy az előadás után nem verték szét a játszóteret, mint egy megkerült óvodáscsoport, amikor kieresztették a gózt. Tulajdonképpen mindkettőre.

Szeged előtt

Ezen a tavaszon felerősödött a szülőkkel és a tagokkal való írásos kommunikáció. A fellépések és a különpróbák miatt minden hónap elején leírtam, hogy mi várható, hova kell menni, mikor lesz próba és meddig és milyen egyéb programjaink vannak. Ezt megkapták a gyerekek kinyomtatva és a szülők e-mailben. Az országos fesztivál előtt még szülői értekezletet is tartottunk, hogy megnyugtassuk az aggódó szülőket is. Mert bejutottunk az országos fesztiválra, Szegedre! Ehhez tudni kell, hogy az előző évben két hónapig azt hallgattam a próba elején és végén, hogy „Debrecenbe kéne menni...”, „ugye eljutunk az országos fesztiválra”, „jaj, ugye Debrecenben lesz”, „Debrecen, Debrecen!” és ehhez hasonlók. Alig tudtam elmagyarázni, hogy egyáltalán nem biztos, hogy bekerülünk. Most utólag bevallom, nem voltam abban biztos, hogy jót tett volna a csoportnak a kétnapos fesztivál 2018-ban. Akkor a tanév végén előadásokat szerveztünk az iskolában, fesztiválszereplésnek pedig ott volt a regionális forduló Balassagyarmaton, ahol nagyon jól éreztük magunkat: a nagyszínpadon voltunk, hiszen nem is lehetett máshol, és hazafelé majdnem szétvertük a buszt, de ez egy másik történet. Idén viszont javasoltak bennünket az országosra, és bár az iskolánk jubileumi programját kellett átszervezni miatta, de elutaztunk Szegedre.

A Nagypapa születésnapja

Hogyan lehet életben tartani egy előadást három hónapig? Valahogy azt éreztem, hogy az utolsó hónapban nem az *Örkényeskedünkkel* kellene foglalkoznunk. Így jött egy szappanoperaszerű családi szerepjáték ötlete, a *Nagypapa születésnapja* címmel. Mindenki mindenkinek a rokona volt, összeállt az egész csoport egy nagycsaláddá, én voltam a nagypapa, és mindenki mindenkivel igyekezett egyeztetni, vitatkozni, vagy éppen kibékülni, attól függően, milyen viszonyban voltak. A játék alapötlete a gyerekektől ered, valahogy a próbák után (lásd zsíroskenyér) elkezdődött ez a ki kinek a gyereke, férje, apja, anyja játék, amit nagyon szerettek, áprilisban még egy esküvőre is sor került. A gyerekjátékból szerepjáték lett, immár keretek között és négy-öt alkalommal biztosan játszottuk. Végül klasszikus befejezéssel zártam le a történetet – mindenki meghalt valahogy. Erről persze eszembe jutott, hogy a darabunkban is sok esetben halállal végződtek a jelenetek. Úgy láttam, hogy ezt a gyerekek egészen természetesen élék meg, mintha számítógépes játékban lennének – elbuksz, meghalsz és új élet kezdődik. Ahogy a színházban is – játszunk egy életet, aztán meghalunk, majd zene, felkelünk és jön az új jelenet.

Szeged

A szegedi fesztivál (jaj, mindent kifecsegek én is, de ha már beszámoló, akkor legyen teljes) viszonylag jól sikerült. Mivel nekem korábban le kellett mennem, ezért izgultam, hogy mindenki ott legyen a megbeszélte találkozón reggel. A tankerület kifizette a buszt, így kicsit szűkösen, de luxus körülmények között utazhattunk. A szereplésen is szerencsésen túljutottunk pénteken, így estére és másnapra már csak a fesztivál örömeit élveztük. Tanulságos első alkalommal ottalvós buliba vinni az embernek a színházi csoportját. Két kolléganőm kísért el, ezúton is hála és köszönet érte, hogy nem esett ki senki az ablakon, mindenki valamilyen ágyban aludt, a koleszos szekrényfeliratokat és ábrákat még idejében letakartuk a kisebbek előtt. Az éjszaka viszonylag csendesesen telt, csak egy tükör tört össze, nem tudom, hogyan történhetett, egymásnak ellentmondó változatokat hallottam az éjszaka ezen részéről.

Összegzés

Aki az előadásunkat látta, vagy végignézett már egy gyermekszínházi fesztivált, gondolhatja, hogy milyen könnyű ez a munka. De az, aki e sorokat olvassa talán elhiszi, hogy se színházszóként, se rendezőként nem az. Hiszek abban, hogy előbb utóbb minden csoport beérik, én ennek a tavalyi évnek nagyon örültem, miután harmadik éve játszottunk együtt. Sokat lehetett tanulni abból, ahogy elkészült az előadás, és abból is, ahogy összeállt a csapat.

A projektből ízelítőt mutattam meg egy pedagógusoknak tartott foglalkozáson a 2019-es Színház-Dráma-Nyelvészen, most pedig azt gondoltam, hogy foglalkozásvázlat helyett leírom mindazt, ami erről az évről eszembe jutott.

(Nemcsak) színházi dalok dramaturgiája⁹

Pap Gábor Papesz

Mindnyájan, akik rendezésre adtuk a fejünket, dolgozzunk akármilyen korosztállyal, és a színház bármely szegmensében (gyermek- és diákszínháztól a független szférán át a profi színházig), óhatatlanul kapcsolatba kerülünk dalokkal. Azért van ez így, mert a színház természeténél fogva társművészeteket integráló művészeti ág, mely nem szívesen mond le a zene, és ezen belül az éneklés, a dalban való megnyilatkozás hatásmechanizmusáról. Különösen érvényes ez a gyermek- és diákszínházi szférára, ahol az előadás készítése közben pedagógiai szempontként is felmerül az élő zene, és maga az éneklés személyiségformáló ereje, a Kodály által megfogalmazott útmutatás szellemében: *Legyen a zene mindenkié!* (Hozzáteszem, az ízlésesebb kö- és alternatív színházak egyaránt, ha máskor nem is, de gyerekeknek szóló előadásaikban kifejezetten preferálják az élő zenét, a bábszínházakban pedig szinte kötelező, hogy az ott játszó színészek tudjanak zenélni, énekelni. Jómagam ezt tapasztalathoz tudom, hiszen olyan rendezők, mint Tompa Ádám, Tóth Miklós, Vidovszky György és Dér András kifejezetten ezzel az igénnyel kértek fel professzionális feladatokra, több alkalommal a teljes színházi kísérezetét szinte együtt „szültük meg” a színészekkel. Ezt megelőzően a Zamárdi táborban dolgozó kollégáim, Lapu Mari, Fodor Mihály, Kis Tibor és Jancsó Sarolta gyermek- és diákszínházi munkáiban működtem közre hasonló módon, nem is beszélve a Vörösmarty Gimnáziumban készült sok-sok produkcióról, ahol Vidovszky mellett Golden Dániel, Papp Dániel és Perényi Balázs zenei munkatársaként avatkozhattam bele a készülő előadásokba.)

A következőkben saját megfigyeléseimet szeretném megosztani a dalokkal való munka kapcsán, ennek során itt és most elsősorban a színházszókkal való közös munkára összpontosítok, és nem fogok kitérni például a (dal)válogatás folyamatára. Olyan – többnyire saját – dalokból szemezgetek, amelyek egy-egy daltípust, vagy egy adott dalhoz rendelt munkaformát jelenítenek meg. Közös bennük, hogy szinte mindegyik példa hasznos tanulságokkal bírhat a színházi rendező munkájában, hiszen akár szerkesztett műsort készít, akár saját fejlesztésű, improvizációkon alapuló anyaggal dolgozik, akár drámai szöveghez nyúl, egyformán érvényesek lehetnek azok a megfontolások, amikre az alábbi példák kitérnek. Jelzem azt is, hogy mindeközben semmiféle teljességre nem törekszem, és természetesen nem vagyok kizárólagos igazságok birtokában, az alábbi példák – bár szerintem kipróbálásra érdemesek – kész receptként nem használhatók, vagyis érdemes azt mindenkinek „lefordítani” saját csoportjaival folytatott gyakorlatára.

A népdal mint hiperballada

1. példa: *A borostyán aprókéket virágozik* – mezőségi népdal¹⁰

*A borostyán aprókéket virágozik
az én rózsám éppen most házasodik
//: Híj el rózsám a te lakodalmadba
táncoltass meg vőlegényi korodba ://*

⁹ A *Vendégség a Grundon* elnevezésű konferencián, 2019. november 30-án megtartott előadás szerkesztett, kibővített változata, melyet Kovács Áron kollégám emlékének ajánlok. (Itt és a továbbiakban is a szerző jegyzetei olvashatók.)

¹⁰ A dalok házi-demófelvételei – reményem szerint – hozzáférhetőek lesznek a Társaság honlapján.